

СТАН І ДИНАМІКА ЗМІНИ ВИТРАТ КОКСОХІМІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

О.В. Ляхов

Донецький національний технічний університет

У сучасних умовах і в перспективі одним з вирішальних факторів інтенсифікації виробництва буде всіляке посилення режиму економії як матеріальних, так і трудових витрат. Економія палива, сировини, матеріалів, ріст продуктивності праці безпосередньо впливають на величину витрат виробництва, рівень зниження собівартості, збільшення прибутку.

Формування і зниження собівартості продукції – задача комплексна. Максимальне і поступальне зниження собівартості можливо лише за умови комплексного взаємозв'язку всіх ланок керування і планування. Головними задачами діючого уряду є підвищення темпів і ефективності розвитку економії на базі прискорення науково-технічного прогресу, технічного переозброєння і реконструкції виробництва, інтенсивного використання створеного виробничого потенціалу, удосконалювання системи керування, господарського механізму й у досягненні на цій основі подальшого підйому добробуту Українського народу в цілому.

Для реалізації поставлених задач поряд із упровадженням науково-технічного прогресу, розширенням застосування принципів матеріальної зацікавленості і господарського розрахунку необхідний системний підхід до методів формування показників собівартості і створення системи керування нею.

Відносна величина витрат на обслуговування виробництва і керування в загальних витратах на виробництво досить велика. Разом з тим, їхнє планування в теоретичному і практичному аспектах залишається одним зі слабо розроблених питань. У зв'язку з цим необхідно вирішити питання, зв'язаний з розробкою методики планування комплексних витрат на виробництво і середні нормативи цих витрат по галузях промисловості.

На «Авдієвському коксохімічному заводі» щорічно проводяться збори акціонерів заводу, на якому розглядаються основні проблеми існування підприємства і підсумки хазяйновитої-господарчої-виробничо-господарської діяльності. Проблема зниження собівартості коксу і побіжної продукції є однією з головних

проблем прибуткової роботи заводу, при існуючій конкуренції. За на зборах акціонерів на початку 2006 року було відзначено, що виробнича програма 2005 року виконана, за винятком плану по деяких продуктах. Велика увага приділялася таким пунктам як «Фонд оплати праці», «Персонал і заробітна плата», що є невід'ємним елементом собівартості продукції.

Основним споживачем коксу у світі є доменне виробництво, у якому кокс є основним відновлювачем. Стан і перспективи коксового виробництва в новому тисячоріччі було детально розглянуте на Четвертому європейському конгресі по коксовому і металургійному виробництву в червні 2000 року в Парижі. Стан і перспективи виробництва коксу в Україні були розглянуті на науково-виробничому семінарі по якості коксу в сучасних умовах, проведеному Укрчорметом 29 серпня 2000р. на Авдієвському коксохімічному заводі, на якому розглянуті прогностичні матеріали, представлені УХИН і ВАТ НДІ «Укрметалургінформ». Загальна світова потреба в коксі зберігається стабільної на рівні ~349 млн. т. Обсяги виробництва коксу і хімічних продуктів в Україні в перспективі будуть визначатися наявністю сировини і фінансових ресурсів для відтворення основних фондів.

Крім потреби в металургійному коксі доменного виробництва необхідно враховувати і потреба інших споживачів. Ця потреба прогнозується на наступному рівні.

Таблиця 1

Потреба споживачів у коксі, тис.т.

Напрямок споживання	2000	2002	2004	2010
Ливарне виробництво (з урахуванням виробництва шлаковати)	340	315	350	500
Кольорова металургія	30	20	30	50
Хімічна промисловість	140	90	130	230
Інші галузі народного господарства	175	160	200	190
Інші нестатки чорної металургії	210	250	290	30
Разом	895	835	1000	1300

З урахуванням потреби для виробництва чавуну необхідний обсяг виробництва великих класів коксу складе 15,2 млн.т/рік. Це відповідає обсягові виробництва валового коксу (6% вологості) на рівні 18 млн. т. у рік.

Це трохи вище рівня виробництва, що склалося в 2009 р. (16,3 млн.т.), але нижче виробничої потужності підгалузі за станом на 01.01.20010 р. (табл. 2).

Таблиця 2

Стан виробничих потужностей України по виробництву коксу

Показник	1980	1990	2000	2009
Кількість діючих батарей	93	82	60	51
Проектна потужність, млн. т	42,1	39,9	28,9	26,6
Виробнича потужність, млн. т	41,0	37,5	22,1	22,2
Обсяг виробництва валового коксу, млн. т	41,0	34,7	16,4	16,3
Використання виробничої потужності, %	100,0	92,5	74,2	73,4
Середній вік батарей, років	16,5	17,0	22,8	24,0

Кожна організація (підприємство) перш ніж почати виробництво продукції визначає, яку прибуток, який доход воно зможе одержати. Прибуток організації (підприємства) залежить від двох показників: ціни продукції і витрат на її виробництво. Ціна продукції на ринку є наслідок взаємодії попиту та пропозиції. Під впливом законів ринкового ціноутворення в умовах вільної конкуренції ціна продукції не може бути вище або нижче за бажанням виробника або покупця, вона вирівнюється автоматично. Інша справа — витрати на виробництво продукції — витрати виробництва. Вони можуть зростати або знижуватися в залежності від обсягу споживаних трудових або матеріальних ресурсів, рівня техніки, організації виробництва й інших факторів. Отже, виробник має у своєму розпорядженні безліч важелів зниження витрат, що він може пустити в хід при вмілому керівництві.

На рисунку 1 графічно відображений вплив собівартості продукції на фінансово-економічні показники діяльності підприємства. Прогнозований обсяг виробництва валового коксу забезпечить виробництво 0,5 млн.т. коксового горішка і 1,0 млн.т. коксового дріб'язку. Очікується, що ці продукти будуть мати стійкий збут: коксовий горішок – підприємствам феросплавної промисловості і на експорт, коксовий дріб'язок – на агломераційне виробництво й електростанції. Тобто, якщо не будуть прийняті рішучі заходи по поліпшенню інвестиційного клімату і стимулюванню відновлення фондів, то до 2010 р. варто очікувати різкого зниження сумарної виробничої потужності підгалузі.

Перспективи збуту металургійного коксу розглянуті з орієнтацією виробництва тільки на внутрішній ринок, тому що в найближчому майбутньому немає перспектив широкомасштабного експорту коксу. Велику частину вироблюваного у світі доменного коксу споживають металургійні підприємства усередині країн-виробників. Частка незалежних коксохімічних підприємств загалом, обсязі виробництва коксу невелика. Тому обсяги світової торгівлі коксом досить обмежені. На зовнішній ринок надходить ~5% загального виробництва коксу.

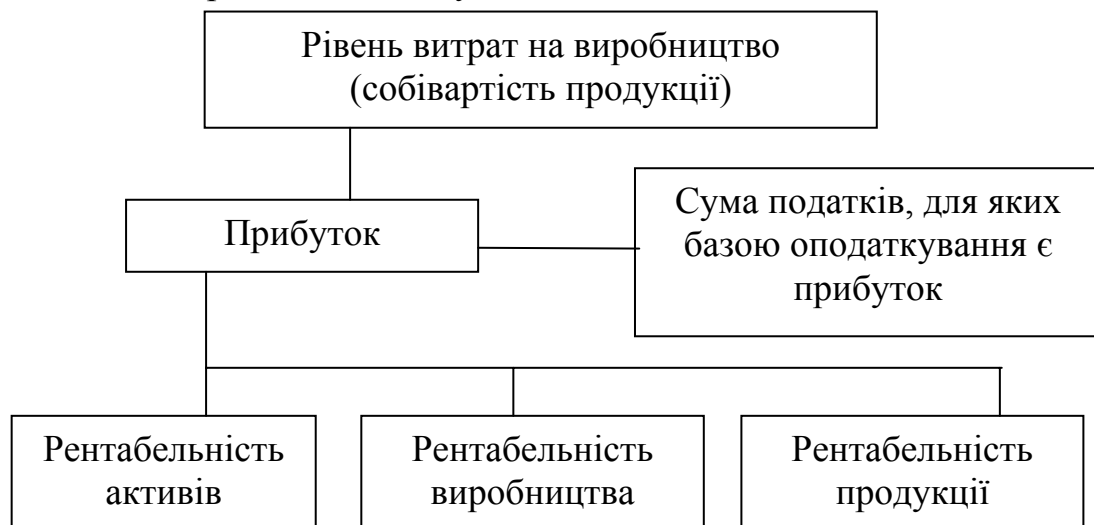

Рис. 1. Вплив рівня витрат на виробництво (собівартості продукції) на фінансово-економічні показники

За останні роки змінилася структура експорту коксу. Якщо в минулому кокс експортували переважно Німеччина і колишній СРСР, то в даний час на світовому ринку домінують Китай, Японія і Польща. Прогнозується, що постачання коксу будуть скорочуватися більш швидкими темпами, чим його споживання, що викликає в деяких регіонах серйозне занепокоєння з приводу стабільності постачання коксом доменних печей у доступному для огляду майбутньому. У звіті Міжнародного інституту чорної металургії відзначається, що вже наявний регіональний дефіцит коксу не буде усунутий і в перспективі, особливо в Північній Америці і країнах Європейського Союзу (табл. 3). Вважають, що світовий ринок коксу буде стабільний на рівні 18-20 млн.т/рік, при цьому і далі тільки Японія, КНР і Польща виявляться здатними експортувати надлишки коксу на світовий ринок.

Фактори, що роблять безпосередній вплив на собівартість продукції, є факторами першого рівня, а фактори, які впливають на собівартість побічно, є факторами другого рівня. Задачею аналізу

впливу факторів другого рівня є визначення причин і деталізація змін факторів першого рівня. Наприклад, до факторів першого рівня в собівартості виробництва коксу відноситься витрата шихти на коксування, до факторів другого рівня - якість шихти, її помел, рівномірність постачань. При аналізі виробничої собівартості фактори першого і другого рівня поділяються на залежної і незалежні від роботи цеху (підрозділу) [5].

Таблиця 3

Баланс коксу в регіонах і у світі, млн.т

Країна, регіон	Роки				
	1988	1992	1198	2005	2009
Країни Європейського Союзу	5,92	6,54	-6,89	-6,27	-7,77
Інші країни Європи	8,44	5,74	7,45	1,62	3,26
КНР	0,0	-1,4	8,85	9,91	7,86
Інші країни Азія й Океанія	8,6	7,27	2,99	6,57	7,77
Північна Америка	3,15	-1,43	-4,81	-2,1	-2,73
Південна Америка	1,6	1,58	-1,88	-2,0	-1,65
Африка	1,26	1,94	0,6	1,17	0,51
Усього у світі:	28,96	20,22	6,31	8,9	7,26

Виходячи з приведених даних, для того щоб існувала перспектива розвитку коксохімічного виробництва, необхідно постійно впроваджувати заходу щодо оптимізації і реконструкції основного виробництва, поліпшенню якості коксу, зміні економічних показників і ін. Одним з істотних питань на підприємстві, що займається виробництвом і реалізацією продукції є собівартість. Питанню зниженню собівартості продукції на підприємстві необхідно приділяти пильну увагу. Адже вона, в остаточному підсумку не тільки забезпечує підвищення ефективності виробництва, від зниження собівартості продукції залежить також збільшення заробітної плати і підтримка її на рівні, що дозволяє зберегти на підприємстві висококласних працівників.

Висновки.

На промислових підприємствах необхідні періодична розробка і застосування різних заходів щодо зниження собівартості продукції, що випускається, тим самим підвищуючи конкурентоздатність і успішне існування вітчизняної продукції на ринку. Таким чином, розглянуті економічні показники собівартості продукції на Авдієвському коксохімічному заводі, одному з найбільших у Європі, є актуальною, і постійно розроблювальною темою підприємства, що направляє всі сили для підтримки конкурентоздатності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку.